

Beslutningsforslag nr. B 57. Fremsat den 7. december 2006 af Elsebeth Gerner Nielsen (RV), Bente Dahl (RV), Marianne Jelved (RV) og Johs. Poulsen (RV)

Forslag til folketingsbeslutning

om nedsættelse af et lovforberedende udvalg om bevaring og fredning af bygninger, natur og kultur samt hele kulturmiljøer

Folketinget opfordrer regeringen til at nedsætte et udvalg, der skal forberede en samlet og mere overskuelig lovgivning inden for bevaring og fredning af bygninger samt natur- og kultur-

arv og samtidig tilvejebringe grundlaget for en lovgivning, der gør det muligt at frede hele kulturmiljøer.

Bemærkninger til forslaget

Forslaget er motiveret af to ønsker: for det første et ønske om at få tilvejebragt lovgrundlag for fredning af kulturmiljøer og for det andet at få en samlet og mere overskuelig lovgivning inden for området bevaring og fredning af bygninger samt natur- og kulturarv, således at vi får en samlet lov for fredning af natur- og kulturarv, der samtidig lukker hullerne i den eksisterende lovgivning.

I dag foregår bevaring og fredning af bygninger, naturområder og fortidsminder med hjemmel i planloven, bygningsfrednings- og bevaringsloven, naturbeskyttelsesloven og museumsloven.

En samlet lovgivning vil tilvejebringe det lovgivningsmæssige grundlag for, at der i højere grad tænkes i helheder i forbindelse med fredningen af bygninger og fortidsminder, og vil desuden gøre det lettere at frede kulturmiljøer, når fredningen af naturområder og kulturarv tænkes ind i en større sammenhæng.

Bevaring og fredning af kulturmiljøer

Man er efterhånden blevet opmærksom på, at det ikke kun er enkelte genstande – bygninger m.m. – som er bevaringsværdige, men at også hele miljøer kan udgøre en værdi, vi ønsker at bevare. Historien om livet på en herregård eller i en by bliver ikke fortalt i alle sine aspekter, hvis man kun har bevaret enkelte bygninger. Derfor kan det i nogle tilfælde være hensigtsmæssigt at frede hele miljøer, hvilket er svært inden for den nuværende lovgivnings rammer.

I dag er det kun muligt at frede en bygnings omgivelser, hvis disse i sig selv er bevaringsværdige (Bygningsfrednings- og bevaringsloven kap. 2, § 3, stk. 2). Ellers er kun bygningen fredet, ikke omgivelserne. Men det hjælper ikke meget at frede en given bygning eller erklære den bevaringsværdig, hvis der ligger en grim bygning lige ved siden af, der ødelægger hele miljøet.

Kulturarvsstyrelsen definerer et kulturmiljø som »et geografisk afgrænset område, der ved sin fremtræden afspejler væsentlige træk af den samfundsmæssige udvikling. Et kulturmiljø kan udgøre en helhed af flere kulturarvselementer, og der kan indgå bevarings-

værdige eller fredede bygninger samt beskyttede fortidsminder. Et kulturmiljø kan f. eks. være et fiskerleje, et herregårdslandskab, et industrimiljø, et forsvarsanlæg, et bykvarter, et skov- eller parkområde. I et kulturmiljø indgår der ofte – ud over de kulturarvmæssige værdier – også naturmæssige og landskabelige værdier.«

Det er vigtigt, at vi i højere grad er opmærksomme på, hvordan de enkelte bygninger m.m. kan bevares i en meningsfuld sammenhæng, som gør det muligt at formidle vores historie. Samtidig kan det også være sådan, at det ikke nødvendigvis er de enkelte bygninger, der er bevaringsværdige, men snarere miljøet i dets helhed.

Brødremenighedens bygningskompleks

I Morgenavisen Jyllands-Posten den 30. marts 2006 er der omtale af en sådan problematik fra Christiansfeld, hvor kommunen ønsker at bygge nyt i udkanten af området med gamle, karakteristiske gulstenshuse opført af en reformistisk frimenighed i 1773. Det vil derfor være en god idé med tiltag, der tager mere hensyn til helheden, som det f.eks. sker i forbindelse med fredningen af fortidsminder, hvor der etableres en 100-meters-beskyttelseszone.

Frankrig, Italien og Holland

I Frankrig opererer man eksempelvis med en 500-meters-beskyttelseszone for fredede bygninger, og i Italien og Holland har man tradition for at foretage en selvstændig vurdering af bevaringsværdige eller fredede bygningers omgivelser (ifølge rapporten »Benchmarking Study of European Conservation Policies« fra Bygningskultur Danmark).

Norge

I Norge har man siden 1993 haft lov hjemmel til at frede hele kulturmiljøer (lov om kulturminner), uden at dette miljøes enkelte dele i sig selv er specielt bevaringsværdige. Norge har i øvrigt iværksat en række supplerende tiltag med henblik på at sikre landets kulturmiljøer. Undersøgelser viser, at bevaringsværdige

miljøer forsvinder, hvis der ikke gøres en indsats. Man har beregnet, at det årlige tab af kulturminde er ca. 1 pct., i nogle områder endda større.

Oftest er kulturminde og kulturmiljøer knyttet til områder med ældre industri- og forretningsformer, som er særlig udsatte for moderniseringens pres. En ny tid vil udnytte bygninger og arealer på en anden måde, hvorfor disse kulturelle minde risikerer at forgå, hvis vi ikke tager vare på dem.

I Norge er seks kulturmiljøer indtil videre fredet, og undersøgelser til yderligere syv fredede miljøer er igangsat. Som eksempel på fredede miljøer kan nævnes gården Havrå i Hordaland, området omkring Utstein Kloster i Rogaland og Kongsberg Sølvverk i Buskerud.

Samlet lovgivning for bevaring og fredning af bygninger samt natur- og kulturarv

I forbindelse med udarbejdelse af en samlet lovgivning for bevaring og fredning af natur- og kulturarv er det nærliggende at få lukket en række huller i den eksisterende lovgivning. Det drejer sig bl.a. om en klarere tilkendegivelse af kommunernes ansvar, pligter og muligheder med hensyn til fredning og bevaring af kulturarv. Ved strukturreformens ikrafttræden nedlægges de amtskommunale kulturmiljøråd, og området overgår til kommunerne, hvorfor det er nødvendigt klart at få defineret og afgrænset kommunernes opgave og ansvar.

I forbindelse med en indskærpelse af kommunernes ansvar for bevaring af natur- og kulturarv er det også nødvendigt at sikre, at kulturmiljørådene kan fortsætte i kommunalt regi, eftersom det er afgørende at have en lokal ekspertise at trække på såvel i udarbejdelsen af en helhedsorienteret kulturarvspolitik som i behandlingen af konkrete sager.

Desuden kan det være relevant at overveje, om det statslige henholdsvis kommunale tilsyn inden for området er godt nok. Rundtom i landet oplever man, at lovgivningen for eksempelvis bygningsfredning udhules af, at overtrædelser ikke har nogen konsekvens. Samtidig kan det også overvejes, om SAVE-registreringssystemet bør ændres. Det er blevet påpeget, at det er problematisk, at der gives en samlet vurdering af den arkitektoniske og den kulturhistoriske værdi, eftersom der ofte ikke er sammenfald. Ikke alt, der er bevaringsværdigt i kulturhistorisk henseende, er af arkitektonisk værdi. I Københavns Kommune har man derfor udviklet et nyt registreringssystem, som i højere grad lader den kulturhistoriske vurdering komme til sin ret. Endelig kan det også overvejes, om man i Danmark bør indføre differentieret fredning, som tilfældet

er i nogle andre lande. Hvis det f. eks. bliver muligt alene at frede facaden af en bygning, uden at det implicerer, at hele bygningen fredes, lettes processen omkring forskellige vedligeholdelsesarbejder og restaureringer (eksempelvis forbedring af toiletfaciliteter og lign.).

Kulturarven forfalder

Flere frednings- og bevaringsforeninger og amtslige kulturmiljøråd påpeger, at kulturarven forfalder rundtomkring i landet, fordi kommunerne ikke altid er sig deres ansvar bevidste. Derfor er det afgørende, at vi gør os klart, hvad vi egentlig vil med den danske natur- og kulturarv. Der mangler en overordnet vision for bevaring og fredning i Danmark, og der er ligeledes behov for, at kommunerne forpligtes til at udarbejde en helhedsorienteret kulturarvspolitik. Den eksisterende lovgivning rummer bestemmelser, der sikrer, at kulturarvsinteresser høres i forbindelse med nybyggerier, nedrivninger, udgravninger, anlæggelse af nye veje og lign., og fra statens side har man udviklet forskellige værktøjer som eksempelvis SAVE-registrering og kulturarvsatlas, der er vigtige redskaber i indsatsen for at værne om dansk natur- og kulturarv. Men det er ikke nok. Flere amtslige kulturmiljøråd påpeger nødvendigheden af at få præciseret kommunernes ansvar og pligter inden for området. Som eksempel kan nævnes, at der i Sønderjylland er otte-ni kommuner, der har foretaget SAVE-registrering, men kun i to-tre af kommunerne er de bevaringsværdige bygninger efterfølgende ført ind i kommunalplanen. I det enestående kulturlandskab på Løjt Land med de mange kaptajnsgårde fra 1700-tallet viser en skønsvise beregning, at omkring 15 pct. af de i SAVE-klasse 2-3 (de højeste værdier på ikkefredede bygninger) registrerede bygninger er forsvundet siden 2000 (ifølge Kulturmiljørådet i Sønderjyllands Amt).

Gradueret bevarings- og fredningskala

Flere kulturmiljøråd og foreninger påpeger også behovet for at indføre en gradueret frednings- og bevaringskala, således at der er tale om flere niveauer inden for bevaring og fredning. Det er også en måde at komme den affredningspraksis til livs på, som efterhånden har udviklet sig i Danmark. I de senere år har der fundet flere affredninger end nyfredninger sted i Danmark (ifølge rapporten »Benchmarking Study of European Conservation Policies« fra Bygningskultur Danmark), og Danmark er sammen med Holland undersøgelsens eneste lande, der har tradition for i større omfang at foretage affredninger.

F. t. beslutn. vedr. udvalg om bevaring og fredning af bygninger m.v.

Kulturarven har stor betydning for danskerne og dansk erhvervsliv

Kulturarven har stor betydning for danskerne og dansk erhvervsliv, og derfor er det vigtigt, at der tilvejebringes optimale rammebetingelser for, at den danske natur- og kulturarv bevares. Tal fra Kulturarvsstyrelsen viser (Kulturarvsstyrelsen: »Kulturarv en værdifuld ressource for kommunernes udvikling«, 2005), at 46 pct. af danskerne tillægger kulturarven stor betydning for valget af bopæl, mens 78 pct. angiver, at kulturarven har stor betydning for valg af feriested. 92 pct. svarer, at det er vigtigt, at »bevare, udvikle og synliggøre kulturarven i deres kommune«. Inden for videnserhvervene svarer 50 pct. af de adspurgte, at »kulturarven er med til at tiltrække og fastholde arbejdspladser«. Det bør vække til eftertanke i et land som Danmark, hvor vi i fremtiden skal leve af viden. En satsning på kulturarv og en mere aktiv politisk og

lovgivningsmæssig indsats kan være et vigtigt bidrag til at tiltrække videnstunge arbejdspladser og derved bidrage til at fastholde og videreudvikle et kreativt Danmark. Kreative mennesker lægger vægt på et frodigt kulturliv, der også indbefatter kulturhistoriske minder og -miljøer, som fortæller om vores fortid og identitet.

Nedsættelse af et lovforberedende udvalg og oprettelse af en særlig bevilling

Det Radikale Venstre foreslår, at der afsættes 10 mio. kr. til at forbedre forholdene for dansk natur- og kulturarv. Det skal i første omgang ske gennem nedsættelse af et udvalg, der skal arbejde for en samlet lovgivning inden for bevaring og fredning af bygninger samt natur- og kulturarv og samtidig tilvejebringe grundlaget for en lovgivning, der gør det muligt at frede hele kulturmiljøer.

Skriftlig fremsættelse

Elsebeth Gerner Nielsen (RV):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et lovforberedende udvalg om bevaring og fredning af bygninger, natur og kultur samt hele kulturmiljøer.

(Beslutningsforslag nr. B 57).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.